

POZVÁNÍ KE STOLU

Gabriela Fatková a Miroslav Kouba

Porta Balkanica je časopis, který se věnuje jihovýchodní Evropě, jejím národním společenstvím, etnografickým zvláštnostem, kulturním a politickým dějinám nebo reflexím aktuálního společenského dění. Stranou zájmu nestojí ani témata vzájemného prolínání těchto kultur či vzájemných česko-balkánských kontaktů. Mezioborový profil časopisu ostatně potvrzují i jednotlivé příspěvky uveřejňované v rubrikách historie, kulturologie, politologie, etnologie, literární vědy atp., jejichž společným cílem je snaha zobrazovat Balkán v jeho všestranné pestrosti událostí, obrazů i představ a v neposlední řadě také chutí, které rovněž dotvářejí rozmanitost tohoto geokulturního areálu. Právě vnímání světa prostřednictvím chutí se při úvahách o zemích tohoto regionu stává inspirativním přístupem, třebaže česká a česko-slovenská balkanistika mu věnovala pozornost jen letnými tahy svého jinak tvůrčího pera. Možná nastal čas tématu balkánské kulinární historie i současnosti připomenout a ukázat na přehršel jevů, které jídlo a jeho receptce každodenně přináší.

Není nutno připomínat, že jídlo a jeho konzumace představuje biologicky podmíněnou potřebu. Její prožívání a estetizace se stává základem gastronomie, jsoucí podle Ottova slovníku naučného „teorií umění kuchařského a jedlického, která v jistý soubor snaží se svěsti zkušenosti lidské chuti“. Podoby kulinární kultury však nejsou statické. Stejně jako sám život není a ani

nemůže být neměnný, podléhají proměnám způsoby stravování i samotné pokrmy. Strava může být interpretačním modelem kulturních specifik národních společenství, zároveň však přibližuje každodennost jednotlivce v nejrůznějších životních situacích. Přístupy ke stravování lze chápat jako vrstvené obrazy spontánního bytí, jejichž prostřednictvím se jednotlivé pokrmy a návyky spolupodílejí na kolektivní i individuální kulturní identitě. Jídlo v různých podobách prostupuje též nejhlubší úrovně vědomí každého člověka, a proto není pochyb, že se tyto kulinární reminiscence stávají patrným faktorem vzpomínání (ale i zapomínání).

V době, kdy připravujeme toto číslo, se zvolna střídá léto s podzimem. Spolu se změnou ročního období dochází také k proměnám jídelníčku – sezonní letní pokrmy zvolna ustupují a uvolňují místo pokrmům takřkajícím zimním. V souvislosti s nadcházejícím podzimem jsme se proto rozhodli pojmout aktuální číslo Porty balkaniky trochu jinak, snad i netradičně. S ohledem na širší témat spjatých s podobami kulinární kultury je toto číslo koncipováno jako svého druhu monotematické. Jednotlivé příspěvky tvoří položky pomyslného jídelního lístku. Čtenář zde najde symbolicky ztvárněnou polévku, hlavní chod či dezert, přičemž tematickou i metodologickou pestrost dokreslují i případové stati sledující proměny stravovacích návyků u přesídlenců z různých zemí Balkánu do střední Evropy.

A pozvání k našemu imaginárnímu obědu přijaly formou rozhovoru i dvě významné osobnosti současné balkanistiky. První z nich je Marija Todorova, autorka známé knihy *Imagining the Balkans* (1997, 2009). V konextu ústředního tématu gastronomie a jejích kulturologických podob jsme vyzpovídali také Stefana Dečeva, bulharského historika a glosátora společenského a politického dění na Balkáně, jehož text o kozunaku, pochutině připomínající velikonoční mazanec, naše menu uzavírá. Snad bude toto číslo chutnat.

Tedy ke stolu!

Gabriela Fatková – Miroslav Kouba

Výkonná rada časopisu Porta Balkanica

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D. (Univerzita Pardubice)

V roce 2002 absolvoval studia slavistiky a makedonistiky na FF Univerzity Karlovy v Praze, kde v roce 2010 obhájil také doktorskou práci. V letech 2003–2010 působil na Ústavu slavistických a východoevropských studií FF UK, od roku 2007 působí na FF Univerzity Pardubice – nejprve na katedře historických věd, od roku 2010 na katedře literární kultury a slavistiky. V rámci své vědecké i pedagogické činnosti se zaměřuje na procesy vzniku a formování národních a kulturních identit jihoslovanských národů a na literární a kulturní dějiny balkánských zemí. V posledních letech se věnuje tématu kuchařek a stravy jakožto etno- či národotvorného fenoménu. miroslav.kouba@upce.cz

Mgr. Gabriela Fatková, Ph.D. (Západočeská univerzita v Plzni)

Gabriela Fatková je sociální antropoložka a svůj dlouhodobý výzkum sociální organizace dříve kočovných pastevců prováděla v Bulharsku. V pozdějších letech se během výzkumu v česko-bavorském pohraničí věnuje zejména tématům jídla, paměti a genderu. Učí antropologii na Západočeské univerzitě v Plzni a současně pracuje jako analytička v oblasti dat o kvalitě VŠ vzdělávání. Organizovala kulatý stůl na téma „Jídlo a paměť“ a vedla přeshraniční projekt zaměřující se na kulturní dědictví regionu Tachovska, v rámci něhož s kolegy-němi T. Šlehoferovou a A. Königsmarkovou vydala dvojjazyčnou vzpomínkovou kuchařku tohoto regionu.